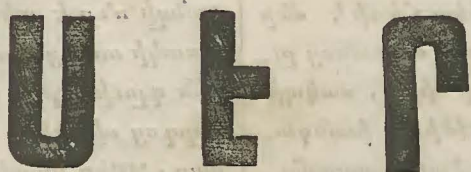

ԺԱՆՕԹՈՒԹԻՒՆՔ

Տնօրէնութեան ստորագրութիւնն
է Գ. Վ. ՊԱՌԻՍԵՆ
Հանգիստ վերաբերեալ նամակ կամ դը-
րութիւն Տնօրէնին պիտի ուղղուի իմամ
Ալի խան Կ՝ 13
Հրատարակի ամէն ամսոյ 1ին 41ին 21ին
Տարեկան գինն է 50 լուրուշ:
Ծանուցման տողին 1 զշ:
Դուրս երթալից քաղերներուն ծախքը
աւնտղին վրայ է:

ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆՔ

ԻԶՄԻՐ Սիմոնաքիեան Յարութիւն աղա-
ՆԻԿՈՍԻՒՄՍԻ Մուրատեան Պ. Տ. աղա
ՊԱՐՏԻԶԼԿ Մինասեան Թորոս աղա
ՀԱԼԷՊ Քիւրքճեանոյ Յովհաննէս աղա
ԿԱՐԻՆ Մարտիրոսեան Պետրոս աղա
ԱՐԱՅԳԻՐ Մամասեան Ճիհան աղա
ԵԳԻՊՏՈՍ Կարապետ. Պօղոս Էփէնտի
ՏՐԱՊԵԶՈՆ Մուրատ. Երզուարդ աղա
ՔԵՐԵՍՈՆ Մազմանեան Գ. Խ աղա

Տ Ա Ս Ն Օ Ր Ե Ա Յ Հ Ա Ն Գ Է Ս

ՈՒՍՄԱՆՅ, ԳԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳԵՂԵՅԻԿ ԴՊՐՈՒԹԵԱՆՅ

ՀԱՅՈՑ ԱԶԳՆ ՈՒ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Եսթրաիւլ-Եիւն, Տ. Բիւ- 7 և 9

Ժ.

Այլ այս բոլոր չարեաց դարմանն ինչո՞վ պիտի ըլլար:
Այս ամենայն աղիտից դարման մը մատուցանելու հա-
մար, Ազգին խոհական մասը Սահմանադրութեան գաղա-
փաբը յղացաւ: Կղերին անբաւականութիւնը, մեծամեծաց
չահասիրութիւնը, Ազգին օրէ օր պառակտիլը, դաստիարա-
կութեան անկումը, եկամուտներու վանքերու՝ ազգային
հաստատութիւններու խանգարուիլը, վերջապէս ամենայն
ինչ արագ՝ դարման մը կը պահանջէր: Այս դարմանն էր
Սահմանադրութիւնը: Ասիկա կանոն մ'էր պարզապէս որ
ամէն մէկ ազգայնոց իր պարտուպատշաճ դէպք ցոյց կուտար:
Հին դրութեան հետեւողները փոխանակ ուրախութեամբ
ընդունելու ասանկ կանոն մը, ատեցին և մերժեցին զայն և
չ'ըրցան հանդիստ առնուլ մինչեւ որ տապալեցին: Հազիւ
թէ Սահմանադրական վարչութիւն մը կազմուեալ էր և ահա
Ս. Երուսաղիմի խնդիրն ելաւ: ասոնց ամէն մէկ պարագայ-
ները տակաւին շատ ծանօթ և շատ նոր են դարձեալ պատ-
մուելու համար: Ամէն մարդ գիտէ այն ողբալի վիճին ըս-
կընաւորութիւնն և վախճանը: Վարչութեան արհեստը
շատ խորին և Սահմանադրականք տակաւին շատ անփորձ
էին իրաց ելքը գուշակելու:

Բայց այն կարճատև միջոցին ինչ զգալի յառաջադիմու-
թիւն, ինչ զարմանալի իրարանցում, ինչ փորձեր ամենայն
տեսակ կրից չ'տեսնուեցան. ինչ քան թերթեր չ'սկեցան յայ-
տարարութիւններով, ծանուցումներով, լրագիրներով, տետ-
րակներով, մինչև որ վէճը գաղափարաց ընդդիմահարութեան
մը հասաւ: Այլ միլեռանդութիւնը միշտ մնասակար է, և
անկողմնասիրութիւնը կը պարտաւորէ զմեզ ըսելու, որ ե-
թէ հին և անշարժական դրութեան հետամուտները պարսա-
ւանաց արժանի էին՝ իրենց ցեղոտած գաղափարներուն յա-
մառութեամբ յարեւելուն համար, Սահմանադրականք ալ
նուազ մեղադրանաց արժանի չ'էին իրենց բուն ընթացքովը
Սահմանադրութիւնը վտանգի մէջ ձգեւելուն համար: Երբ
ընդհարժ կ'աթայի մը շոգին չափէն աւելի շատցնես, կը
պայթի: Երբ դատ մը՝ թէպէտ և արդար, առանց ճարպիկ
փաստաբանի մը պէս իրական փաստերով պաշտպանելու և
հարկ եղած անձնուիրութիւններն ընելու, գոչմամբ, աղա-
ղակաւ, պարսաւանօք և երգիծամութեամբ դատախազես,
փորձը կ'ուսցնէ որ դատիդ արդարութիւնը կը սրբապղծես:
Այլ եթէ Սահմանադրականներուն մէջ մեղադրանաց ար-
ժանիք կային, Սահմանադրութիւնն անմեղադրելի էր: Սահ-
մանադրութիւնն՝ ազգային բարեկարգութեան գաղափար
մ'էր. այն գաղափարն անձնաւորողները կրնային սխալիլ,
բայց գաղափարը՝ ո՛չ երբեք: Անձնական տրտմանաց աղա-
գաւ, Սահմանադրութիւնը բախտաւ պէտք չ'է, ապա
թէ ո՛չ անձամբ անձին իրենց վճիռը տուած կ'ըլլան նոքա,

որք բոլոր ազգի մը հիմնական երջանկութիւնը յարգարող
կանոնը կը զրպարտեն: Դատին փաստաբանները կրնային
նաեւ յաղթուիլ, այլ դատն անպարտելի էր, ինչու որ հիմը
ընկերական երջանկութեան վրայ կայացած էր, և ինչքան որ
ընկերութիւն մը մտաւոր յառաջադիմութիւն կ'ընէ, այն-
քան և իր երջանկութեան միջոցներուն խեղճացաւ ըլլալով:
Կանուխ կամ անագան կը գտնէ զանոնք:

Այլ այնպիսի պարագայի մը մէջ երբ Ազգին լրութիւնը
երկու մաս բաժնուելով իբրեւ ախոյեան կը մարտնչէին ի-
րարու դէմ, երբ դեռակիրթ եւ անփորձ երիտասարդու-
թիւնը գրեթէ միահամուռ ոտք ելած էր ընդդէմ յամառ ծե-
րութեան, — որ թէև զառամեալ էր, բայց տակաւին հուժ-
կու և ազդեցութեան տէր — և երբ հնացեալ նախապաշար-
մանց, արմատացեալ անկարգութեանց, երկրորդ բնութիւն
եղած սովորութեանց ուղղակի յարձակում մը տրուեցաւ,
բնական էր որ երկպառակութիւններ դուրս ցայտէին: Ե-
րիտասարդութեան չափազանց եռանդը մեղադրեցինք, կը
մնայ մեզ արդ յետագէմ մասին ընթացքն ալ աչքէ անցը-
նել: Յետագէմ, այո՛, վասն զի մեր մէջէն շատերն իրենց
պարտաւորութեանը դրժեցին, և ասով չ'բաւականալով, ժը-
պըհեցան մինչև յառաջդիմութեան սրբաղան դրօշակին
դէմ հայհոյելու: Իրենց միջոցութեամբ կուրացած՝ ամբաս-
տանութիւն ամբաստանութեան վրայ կուտեցին, խաւարա-
լին դաւաճանութեամբ խորխորատներ բորեցին և նախա-
մեծար համարեցան իրենք ալ՝ իմաստի գլուխը, միայն թէ ի-
րենց անպիտան վրէժխնդրութիւնը յագեցնեն: «Պետու-
թեան մէջ՝ պետութիւն մը կը կանգնէք» ըսին: Այս ամե-
նայն ինչ ըրին, բայց յիմարութիւն թէ մոլեղնութիւն ան-
ուանելու էր այս ընթացքը: Այլ այն բոլորն եղան անցան,
և երանի՛ թէ յաւերժական մոռացութեան մէջ թաղուէին,
որպէս զի Մէրուժաններու, Վասակներու, վեստ Սարգիս-
ներու թիւը չ'աւելնար մեր պատմութեան արինաթոր է-
ջերուն մէջ: Ժամ է արդ որ ամենայն կիրք տեղի տան ընդ-
հանուրին բարեացն առջև, և միաբանութեամբ՝ ազգային
ընկերական կազմութիւնը բարեկարգելու մեծ ջործն սկսի:
«Պետութեան մէջ պետութիւն կանգնելու» խենդութիւն-
նը՝ երբ և ո՛ր վայրկեան գրաւած է Հայոց սիրտը, և ո՛ր էր
պետութիւն մինչդեռ մեր ունեցած խարխուլ վարչութիւնն
անգամ անզգալի կործանման եզերքը կը մատենար, ո՛ր է
պետութիւն՝ մինչդեռ ազգին մեծ մասը հազիւ թէ իւր ա-
ռօրեայ պարէնը խորշումեալ ճակտին դառն քրտինքով կը
ճարէ, ո՛ր է պետութիւն՝ մինչդեռ ամենայն ուրեք Հայը
կոխան ոտից եղած է և չ'ունի նոյն իսկ հայրենեաց գիրկն
անփոյթ պատասպարան մը: Սարսափելի՛ զրպարտութիւն, և
դո՛ւք, ո՛ր անխիղճ զրպարտիչք — այս աղիտաբեր մասին թո՛ղ
ներուի մեզ զձեզ այսպէս յորջորջել, թո՛ղ ներուի մեզ մեր
սրտին վրայ ծանրացած բեռը թէթեւցնել — ըսէ՛ք ուրեմն
ո՛ր էր այն պետութիւնը, զոր ձեր մատնութեան նիւթ ը-
նել կ'ուզէիք, բայց գո՛նէ յարգեցէք այսուհետեւ յառաջա-
դիմութիւնը, և դարեւոր թշուառացած ազգի մը վերա-
կենդանութեան հնարը խորհեցէք:

Գիտենք որ շատերը, հին վեճերը նորոգելու յանդիմա-
նութիւնը՝ պիտի տան մեզի : Մարած կիրքերը կ'արծար-
ծէք, պիտի ըսեն, և ազգին մէջ ատելութիւնը վերստին
պիտի բորբոքէք : — Ո՛հ, քաւ 'ի մէնջ, ասիկա հեռի է մեր
նպատակէն : Սէրն անհնար է որ գծաութեան սատանայ ըլ-
լայ, անհնար է որ ուրիշ բան քարոզէ բաց 'ի սիրոյ, սակայն
անհնար է նաև որ պատմութեան ճշմարտութիւնը խանգա-
րէ : Ինչ որ եղաւ այս երեք տարուան մէջ, Հայոց պատմու-
թեան մէկ փառաւոր կէտը պիտի բաղկացնէ : Թո՛ղ անը-
շան համարին անոնք այն շարժումը, որոց սիրտն անցեալ
դարերու զինուորական ժանգոտած է, թո՛ղ տղայական է
գոչեն ազգայնութեան սկզբունքը, թո՛ղ ուսմունքը արհա-
մարհեն, դաստիարակութիւնն առ ոչինչ գրեն, և միայն ա-
նիրաւ Մամուկային առջև ծուներ դնեն, բայց մեք, նոր դա-
րուս որդիքը, այն դուզնաքեայ կայծովը զօրացած, զոր Աստ-
ուծն ամեն մարդու սրտին մէջ դրած է, այն կայծովը որ
նո՛ւ է եռանդ կ'ազդէ միաբանութեան և սիրոյ, անսպա՛թաք
յո՛ւ աջ ընթանանք, մինչև որ՝ յառաջագիտութեան թշնամի-
նէրը կորակոր հասկնան իրենց մոլորութիւնը : Բիշ ատե-
նէն, յառաջագիտութեան թշնամի, ո՛չ ևս պիտի գտնուի,
ինչպէս որ հիմա չկայ, և ամէն մարդ, ամէն ազգ, ամէն ժո-
ղովուրդ, ձեռք ձեռքի տուած, իբրև մի հօտ և մի հովիւ,
լուսաւորութեան պողոտան պիտի մտնեն : Միջին դարն ան-
ցած է և ո՛չ ևս պիտի դառնայ, ներկայ դարուս քաղաքա-
կըրթութիւնը պիտի ծաւալի և ամէն ազգերու վրայ իւր
ջեռուցիչ ճառագայթները պիտի սփռէ : Ստիկա անդիմադ-
րելի հեղեղ մ'է, որ կը հոսի, և անոր ընթացքն արգիլել
յիմարութիւն է, վասն զի ամբարտախները կը տապալէ, թում-
բերը կը կործանէ, տկար որմերը կը քշէ տոսն : Ընդհանուր
մարդկութիւնը իւր շղթայները կը խորտակէ, մտածութիւ-
նըն ազատօրէն կը սլանայ անսահմանութեան ծոցը, բոլոր
երկիրս մեծ յեղափոխութիւն մ'երկնելու վրայ է :
Ազգաց ընդհանրութեան մէկ փոքրիկ անդամը, Հայը, հող-
մոյն բռնութեամբ ցրուած աւազի հատերու նման, մէկ
կողմանէ քաղաքակրթութեան աշխարհին հետ հաղորդակ-
ցութեան մէջ է, և միւս կողմանէ բարբարոսութեան : Այս
երկու հակառակամարտ տարերաց ո՛րը զօրաւոր է, ո՛րը պի-
տի յաղթէ և ո՛րը պիտի յաղթահարեալ ընկնի . . .

Մեք տարակոյս չ'ունինք որ քաղաքակրթութիւնը յաղ-
թական պիտի ելնէ, բայց ո՛չ թէ արիւնհասէղ պատերազմ-
ներով, այլ խաղաղութեամբ, հանդարտութեամբ և լու-
սաւորութեամբ : Մտաց վրայ թանձրացած խաւարը, թըն-
դանօթներով չ'պիտի փաբասի, այլ քաղաքակրթութեան
զօրութեամբ : Գաղափարաց ազդեցութիւնը զաշխարհ պի-
տի վերակենդանացնէ, և փիլիսոփայութիւնն ինքնին պիտի
առաջնորդէ մարդկութեան, լուէն գէպ 'ի լաւագոյն վիճակ
մը, և լաւագունէն ալ գէպ 'ի ամենալաւը :

Շարունակել

ԹՎԹԱԿՅՈՒԹԻՒՆՔ

Մասնաւոր թղթակցութիւնք Սէր Հանգիսի

Արաբքեր 17 Ապրիլ .

Սէր հանգիսին Սահմանադրութեան վրայ գրած առա-
ջին յօդուածը մեզի հասաւ, և գիտէ՛ Տէր որ անոր հեղինա-
կին ոգելից գրիչը պարծանք համարած եմք մեզ : Հայ սահ-
մանադրութեան ձայնը զաշխարհ բերկրեցոյց, բայց դժբաղ-
դարար Արաբքերի համար ազդեցութիւն չ'ունի տակաւին :
Թէպէտ քանի մը յամառ գլուխներ պակաս չ'են, սակայն մեր
Սրբազան հայրը (1) ջանիւ մեծաւ կը հոգայ տեղւոյս ժո-
ղովուրդն անոնց յետադեմ դրութենէն ազատ պահելու, և
Սահմանադրութեան հրահանգները հասածին պէս, փու-
թաց օգնական Ժողովը կարգել, որն որ երկու քահանայ եւ
հինգ աշխարհական անձերէ կը բաղկանայ : Մէկ երկու ա-
ւուր մէջ ընտրողաց եւ ընտրելեաց ցուցակները շինուեցան,

(1) Առաջնորդ, Տ. Գրիգորիոս եպիսկոպոսը Մինթանձեան :

եւ թաղերուն մէկին քուէսրկութիւնն արդէն լրանալով, այս
նոր եւ գեղեցիկ ձեւն այնչափ ազդեցութիւն ունեցաւ բոլոր
հանդիսականաց առաջին, որոնք 'իզարմանս կը շարժէին,
քանզի ո՛ւր է տեոներ խեղ՝ Ասիան այսպէս բաներ : Օրերս
զատկի տօնից պատճառաւ, քուէսրկութիւնն ընդհատելով,
հին գլուխներէն այլ եւ ալ խօսքեր կը լսուին, ռամիկ ժողո-
վըրդոց սիրտերը վրդովելու եւ քաղաքը պառակտելու հա-
մար : «Մեր ստակը առնելու համար նոր խաղեր հնարած են,
կ'ըսեն, հինէն չ'անցնինք» : Յայտնի համակրութիւն ցոյց տա-
լով, սրտանց կը ռխան եւ որոգայթ կը լարեն : Սահմանադ-
րութեան կանոնները իրենց երթաք բարովի ձայն կուտայ,
ուստի դարձեալ ժողովրդեան վիզը ճմլելու միջոց կը փնտը-
ռեն, որն որ այսուհետեւ քանի մը մարդոց գերի չ'պիտի ըլ-
լայ, այլ ազատ իր թաղեցի ընտրելեաց հետ պիտի խօսի, իր
կարծիքը պիտի յայտնէ եւ իր ցաւերն առանց կաշառի բժըշ-
կել պիտի տայ : Ասիկայ է ահա, որ քանիներու բարակ ցաւ
եւ անտանելի վիշտ կը պատճառէ, գիշեր ցերեկ բայց
չ'գիտեն խղճալիք, որ անհնար պիտի ըլլայ իրենց՝ ազգային
նոր վարչութեան երկաթեայ կոշիկներուն դէմ մաքառիլ :
Առ այժմ անոնց ո՛վ ըլլալը կը լըռենք, սակայն թէ որ իրենց
ընթացքէն չ'չեղին, յակնանէ յանուանէ ձեր հանդիսին մէջ հրա-
տարակուելու պատիւը պիտի ունենան :

— Հետեւեալ նամակը մեր Հոովմէական ազգայիններէն ուղ-
ղեալ է, զոր կը փութանք հրատարակել : 'ի սէր համագային
զգացման .

Արգոյ Խմբագիր

Բերա 9 Մայիս 1864

Ձեր անկողնասէր թերթին մէջ ապահով եւք ներդրակեալ նա-
մակիս հրատարակութեանը տեղի մը ընորհելուդ . միայն Բերա
կոստանդնուպոլսոյ թուատեղւոյն կրկնակի 'ի Հայադեպոսոյ սրբա-
զրեալն ալ ակն ունիմք . թէ չէք գեղջեր, Հոս կարծեմ թէ մեր
մտէ, Բեյեւ Խորէսի մէկ ծայրը փրթաւ . . .

Մեծապատիւ Տէր

Աղքատաց Չատկական նպաստը հոգալու դիտմամբ՝ առ-
տուս 12 ին Բերա Ս . Յովհան Ոսկեբերան Եկեղեցւոյ Ժո-
ղովարանը գումարուած Ժողովը այս նուիրական պարտքը կա-
տարելէ ետքը՝ Աղքատաց և Աղքատանոցի այժմեան անորոշ
վիճակին պէտք եղած անհրաժեշտ միջոցները տնօրինելը
ստիպողական գործք սեպելով՝ պատշաճ տեսաւ որ ամսուս
29 ին Նոր կիրակիի օրը ժամը 7 ին նոյն Ժողովարանին մէջ
այսու դիտմամբ Ժողով մը կազմուի, ուստի նոյն Ժողովոյն
մէջ արդէն յայտնուած խնդրանաց համեմատ, պատիւ ունիմք
ծանուցանելու Հրամանոց որ աշխատութիւն յանձն առնելով
յիշեալ օրը ժամը և տեղը նոյն Ժողովը Ձեր ներկայութեամբ
բը պատուելու բարեհաճիք : Տ . Ն . Տէրն ալ պիտոր գտնուի :

Մնամք առանձին յարգանքք Մեծապատիւ Տեառնդ :

Բերա Կոստանդնուպոլսոյ

'ի Հայրապետանոցի

23 Ապրիլ 1864 :

Աղքատաց դատական նպաստը

հոգալու որոշեալ անդամք

« Որ ունի ականջս լսելոյ լուիցէ »

Նամակին արդիւնքը Ոսկեբերան Եկեղեցւոյ մէջ Ապրիլ 26 ին տե-
ղի ունեցաւ : Չարմա՛նք . աղքատաց Չատկական նպաստը հոգա-
լու որոշեալ Անդամք, փոխանակ իրենց նուիրական յանձնարա-
րութիւնը կատարելու, իբրեւ Աղքատին Ժողով, Աղքատին հի-
ւանդանոցի հոգաբարձութիւնը կը կազմեն : Եւ անանկ ասորինա-
ւոր ձեռնարկութեան մը ցաւօք սրտի կրսնք Մաւգգաթ Բեյեւի ան-
դամակիցք ալ ներկայ կը կենան . ու ցարդ իրենց բողոքը չենք լը-
սեր : Մաւգգաթ Բեյեւի Արգոյ անդամք Պէտան Պէյ . Շէրպիթեան
Քերովբէ Էֆենտի . Չամիչ Յովհաննէս Էֆենտի . Կիւզլեւան Պետ-
րոս Էֆենտի . Սաքըզլեան Յովհաննէս Էֆենտիները (մնացեալ չորսն
արդէն գիտենք որ իրենց համար չ'են), մոռցան առ Աղքն ու
Բարձրուոն ունեցածին Պատասխանատուութիւնն : Արգոյ Խմբա-
գիր յառաջիկայ նամակիս պաշտօնական սխառութեանին սպասե-
լով մինչեւ 8ն օր՝ առանց որոյ՝ մեր կողմանէ հարկ եղած խորհրդ-
դածութիւնը մասնաւոր տեսրակաւ պիտի հրատարակուի :

Մնամք եւայլն

'ի դիմաց Հոստոյակութեան

գիւն մարդոյն մէկը խենդի պէս վազելով իսկոյն բռնկած մարտնչի չմարեր :

— Ժառանգին մէջ կը կարգանք որ անցեալները գիշերմը սիրահարին մէկն իւր սիրուհւոյն պատուհանին առջև կայնէլով, անոր հետ քաղցր խօսակցութեանց մէջ ինկած ատեն, պատուհանին անզգոյշ ապակի շրջանակը յանկարծ վար կ'ընայ և օրիորդին ձեռքերը տակը մնալով, ողորմելի ճիւղ մը կ'արձակէ : Սիրահարը մարդ վրայ հասած կարծելով կծիկը կը դնէ, և տնեցիք ալ ուրիշ աղետք մը գուշակելով, օրիորդին սենեակը կը վազեն, այլ հայրը մութ տեղը նամակ մը ձեռքն անցնելով, կըտանի կը կարգայ որ Պ. Ս. . . Ը կը աղջկանը գրած է : Հետեւեալ օրը Պ. Ս. . . Ը կը կանչուի և քանիւր խիստ խօսքերէ ետքը, վերջապէս հայրն իւր հաճութիւնը կ'ուտայ անոնցա մուսնութեանը : Ընդհանուր կա՛նոն . պատուհանին դէմ զգոյշ կենալու է, վասն զի ամեն հայր այնքան ներողամիտ չ'ըլար :

— Թայֆլին գրուած նամակի մը մէջ կը կարգանք : «Մեր օրերը գիտութիւնը բոլորովին շինծու բան մը դարձած է : Գիտութիւնն ամեն մարդու բերան է, մանկունք զայն կը թօթովեն, պատանիք անոր վրայ կը շաղկապուեն : Դոր սերունդը Պաքոն պիտի դառնայ, և Նեւթոններն ալ մարեայ պտուղներուն պէս պիտի բազմանան : Դոյն իսկ գեղեցիկ սեւ ուն ալ մինչև միտքին խորը պիտի լուսաւորուի, և հիմա ալ ունեցող կան այն երկնային շառաւիղներէն որոնք բարեբաղդաբար մարթն անդին անցած չ'են տակաւին : Բայց աս ալ իրաւ է որ աշխարհիս մէջ շատ մ'ալ մտախաբանութիւն (Հիպոքրիտ) կայ որուն մէկ երեւոյթն ալ գիտութեան վրայ եղած մտնջեան շատխօսութիւնն է : Անոնք որ շարունակ անոր վրայ կը խօսին ինչըլլալը չ'են գիտեր : Ճշմարիտ գիտութիւնը պարծենկոտութեան չ'կարօտի և կը մերժէ զայն : »

— Բոլոր աշխարհի վաճառականութիւնը 3,600,000 ճար. պիկ մարդիկ կ'ուզէ եղեր, ըստ հաւանական հաշուի, որ ծովերուն վրայ երթևեկեն : Ծովով ուղարկուած ապրանքներուն ընդհանուր գումարը 300 միլիոն լիրա մթերմանէ մինչև 400 միլիոն հաշիւ կ'ըլլայ, և ծովի վրայ պատահած նաւակործութեանց փնտնելուն գումարը տարին մինչև 3 միլիոն լիրա կը հասնի :

— Պէքսլըն քաղաքին դատաւորները մարդուն մէկը 5 լիրա տուգանքի դատապարտած են յսկամայտ տիկին մը համբուրելուն համար : Այս թշնամանքը ճանապարհին վրայ եղած և տիկինը բոլորովին անձանթ է եղեր մարդուն :

— Լեւիտան կամ Երեմի Խաբէրն ըսուած Անգղիական մեծ շոգենաւը Գաղղիոյ կառավարութեան ծախուեր է 230,000 ֆրանքի :

— Դրամահատութեան մէջ նոր փոփոխութիւն մը կ'ըլլայ և Պէլճիքա ու Զուլիցցերիա արդէն սկսած են իրենց դրամներուն մէջ Կիւբէ (1) խառնել : Արեւելքի քանի մը կառավարութեանց համար փորձեր կ'ըլլան եղեր, զատ Կիւբէ խառնելով դրամներուն մէջ, և եւրոպայի քանի մը շոգենաւը Գաղղիոյ կառավարութեան ծախուեր է 230,000 ֆրանքի :

— Հետեւեալ վիճակագրական տեղեկութիւններն օրու գրէ մը կը քաղենք :

Լոնտոն . 1861ի աշխարհագրոյն համեմատ 2,803,909 հոգի բնակիչ ունի, և 1851էն 'ի վեր 441,753 հոգի աւելցած է : Այս թիւը գրեթէ 4,000,000 Բարիզու բնակիչներէն աւելի է, որոնք 1862ին 4,696,144 հոգի էին : Լոնտոնայէն 'ի զատ Անգղիոյ ամենէն մարդաշատ 17 քաղաքները Պրիմմինկէմ, Մանչեսթեր, Լիվըրքուլ և այլն, ամեն մէկը 300,000 էն մինչև 450,000 բնակիչ ունին բայց և այնպէս բոլորը մէկէն մայրաքաղաքին չ'են կրնար հաւասարիլ, Եւրոպոյ 13 մայրաքաղաքները Բարիշ ալ մէկ տեղ առնելով, հազիւ թէ Լոնտոնայի կրկնապատիկը բնակիչ ունին, և բնակչաց կեսը

(1) Կիւբէ կարծր մետաղ մ'է, որ անաղի եւ արծաթի դոյն կը զարնէ, եւ երկաթի պէս մագնիսական յատկութիւն ունի, բայց քիչ : Այս մետաղը 1751ին գտնուեցաւ, եւ տակաւին դործածութեան մէջ մտած չ'է :

գրեթէ զուրսերէն գացած են : Բնակչաց մէջ իգական սեռը մեկ եօթներորդ արականէն աւելի է, և 114 կին կը հաշուի, փոխանակ 110 արանց :

Ա Ռ Ե Ի Տ Ր Ա Կ Ա Ն

Յետին լուրերուն նայելով Անգղիոյ պանքան դրամագեղջը մինչեւ 90⁰ հանած է եւ ֆրանսոյի պանքան ալ 80⁰ : Ասիկայ ինչպէս կ'երեւայ, մասամբ իւր ստակին նուազութենէն է, այլ մասամբ իւր քաղաքական եւ դրամական ուրիշ պատճառներէ ալ է, զոր ոչ հետադադարաւ արտօնութիւն ունինք եւ ոչ ալ կարեւոր եղած տեղեկութիւնները : Եւրոպական մեծ հրապարակներուն վրայ արժեթուղթերը թեթեւ անկման մը ենթակայ եղան, եւ անոնց ազդեցութիւնը մայրաքաղաքիս մէջ ալ բաւական փոփոխութիւններու առիթ տուաւ : Այլ ստոյգը խօսելով այն փոփոխութեանց շատն ալ հրապարակին վրայ շրջադայած իրաւ կամ սուտ լուրերէն ալ առաջ կուգայ, վասն զի դրամական գործողութեանց հետաւաններուն երկչոտութիւնը այն աստիճան կը հասնի երբեմն, որ շրջին տերեւի պէս փոքրիկ հողմէ մ'ալ կը շարժին, եւ աւելի անխիղճ շահագէտներու խորագիտութեանը զոհ կ'ըլլան 'ի վերայ այս ամենայնի Լոնտոնայէն առնուած հեռագիրները եւ կայսերական կառավարութեան Օսմանեան արժեթուղթոյ տոկոսն ու պայմանաւճարը (ամօրթիոման) հատուցանելու հաւաստիքը, դարձեալ գիները գէպ 'ի վեր մղեցին : Շարթուման փոփոխութիւններն 'ի բաց թողլով, յետին գինը վարը կը յիշենք :

Առեւտուրներուն հանդարտութիւնը տիրած է, թէպէտ ապրանաց գիները տակաւին իջնալու միտում չ'են ցոյց տար : Անգլիական լրագիրներուն ըսածին նայելով ուրիշ տեղերէ ելած բամբակին քանակութիւնը թէեւ գրեթէ Ամերիկայի բամբակին կը հաւասարի, այլ յատկութիւնին անկէ շատ վար է, եւ անոր տեսած գործը չ'տեսներ, վասն զի Ամերիկայի բամբակին տարը երկայն եւ քնքուշ է, մինչեւ ուրիշ տեղերէ, եւ մասնաւորապէս Հնդկաստանէն, ելած բամբակներուն տարը կարճ եւ աղտոտ է, ուստի եւ յարգն ալ ցած : Եգիպտոսի եւ Տաճկաստանի բամբակներն աղեկ են, եւ շատ անգամ Ամերիկայինէն վար չ'են մնար, մանաւանդ Եգիպտոսինը : Մանչեսթերի մէջ կտաւներուն եւ ուրիշ ապրանաց գիները մայիս 5—10 (ըստ նոր տուումի) աւելի սուղցած էին, վասն զի տարադադորձներուն շատերն արդէն ըրած դաշնադրութիւններն կը լրացանէն, եւ նոր ապրանք ուղղութիւնը բնականաբար դժուարութիւն կը կրեն : Անցեալ ամսոյն մէջ Լիվըրքուլ ծախուած բամբակը 310,300 պալեա հաշիւ կ'ըլլայ, եւ նաւահանգիստը մտածը 298,000 պալեա այլ մեծ մասը վատ տեսակէն : Մայիս 3ի թայֆլը, այս տարի Անգղիա մանելիք բամբակը 2,915,000 պալեայէն աւելի չ'կրնար ըլլալ կ'ըսէ, եւ մինչեւ որ Ամերիկայէն առաջուան պէս բամբակ գալ չ'սկսի, վաճառականութիւնն իր առաջուան վիճակը չ'կրնար գտնել : Իսկ Նիւ-Եօքքէն առնուած լուրերուն նայելով պատերազմի կատաղութիւնը վաշինկիթնի թողնելուն երակներէն դուրս ելնելու երեք տրամադրութիւն չ'ունի :

Հրապարակի վրայ գլխաւոր ապրանց գիները, Բամբակ վրաստանի, օքքան 23,20—25,20 : Մանած 8 1/4 օքքան 30—40 : 12 1/2 օքքան 24—25 : 20 1/2 օքքան 50—52 : Լեղակ (չիլիա) օքքան 120—130 : Աֆիոն Գարահիսարի, օքքան 260 : Մեղրամմո օքքան 29—30 : Կաշի եղի եւ կովի օքքան 13—15 : Երկաթ (ճող) քանթարը 56—58 : Մետաքս, Տէմիլուէ օքքան 300—340 : Շաքար Անգղիոյ զտեալ, քանթան 240, 6 1/10 լիպրանոց գլուխ քանթան 256—260 : Բուրդ Գաւապ պաշը քանթան 470 :

Օսմանեան Քոնստանտինոպոլիսի նորը 3 1/2

ԱՄԵՐԻԿԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԱՏՈՒ

Ա. ՃԵՎԱԶԻՐՃԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, Ա. ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՏՊԱՐԱՆ